

Δεν είμαι Charlie! Στέκομαι στο πλάι του Charlie

Επιστήμες / Πρόσωπο και Βία

Δρ. Μαρία Αλβανού, Εγκληματολόγος

Η δολοφονική επίθεση στα γραφεία του εντύπου Charlie Ebdο προκάλεσε τρόμο και φρίκη παγκοσμίως. Ήταν δε η αρχή ενός θρίλερ τρόμου που συνεχίστηκε τις επόμενες ημέρες με δύο επιχειρήσεις ομηρίας, τις οποίες αντιμετώπισαν οι γαλλικές αρχές. Από την πρώτη στιγμή, σε συγκεντρώσεις αλληλεγγύης και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης χρησιμοποιήθηκε το σύνθημα «Je suis Charlie» («είμαι Charlie»). Ο κόσμος θέλησε έτσι να εκφράσει την καταδίκη της επίθεσης, την προσήλωση στις δημοκρατικές αρχές της ανοχής και της ελευθερίας έκφρασης που βάλουν φανατικοί δολοφόνοι με τέτοιες επιθέσεις.

Όπως κάθε βίαιη και ανθρωποκτόνος επίθεση, έτσι και αυτή πρέπει να καταδικάζεται απερίφραστα, ξεκάθαρα, χωρίς καμία δικαιολογία, χωρίς όρους και «αλλά». Δεν υπάρχει δικαιολόγηση, δε υπάρχει πλαίσιο λογικής που να στηρίζει μια τέτοια αποτρόπαιη πράξη. Και έχει σημασία η καταδίκη αυτή ειδικά από όσους «δεν είναι Charlie». Σε μια δημοκρατία το να συμφωνούμε με τον άλλον δεν είναι προϋπόθεση σεβασμού των ελευθεριών και των αξιών της ανοχής και του διαλόγου. Η ανοχή αποδεικνύεται όταν υπάρχουν διαφορετικές και αντικρουόμενες απόψεις. Η ποιότητα μιας ανοιχτής κοινωνίας φαίνεται όταν υπάρχει τριβή, σύγκρουση θέσεων και απόψεων.

Υπάρχει κόσμος που δεν θα διάβαζε ποτέ ένα έντυπο που σατιρίζει ή ακόμη προσβάλλει θρησκευτικά σύμβολα και θρησκευτικές μορφές, που δεν του αρέσει περιεχόμενο, σκίτσα, κείμενα τέτοιου τύπου και που νιώθει προσβεβλημένος και ενοχλημένος από αυτά. Υπάρχουν επίσης και όσοι δεν γελούν με ο,τι θίγει και φέρνει σε δύσκολη θέση τον συνάνθρωπο. Γι'αυτό και έχει αξία ακριβώς αυτοί οι άνθρωποι, παρά την αντίθεση τους σε δημοσιεύσεις όπως αυτές του εν λόγω εντύπου, να αντιτίθενται στην αποκρουστική βία όσων έλαβαν χώρα στο Παρίσι. Επιπλέον, οι άνθρωποι που είναι θρησκευόμενοι οφείλουν να θυμούνται ότι η αφαίρεση ζωής είναι και αμαρτία και υπέρτατη βλασφημία.

Η καταδίκη της τρομοκρατικής και βίαιης, αιματηρής επιβολής λογοκρισίας από φανατικούς προς το γαλλικό έντυπο δεν σημαίνει ότι ο πολίτης δεν δικαιούται να εκφράζει την κριτική του ή και την αποδοκιμασία του για το περιεχόμενο του εντύπου. Άλλωστε στη δημοκρατία ούτε η σάτιρα, ούτε η ελευθεροτυπία είναι απόλυτες αξίες και υπεράνω κάθε κριτικής. Ακόμη και σε νομικό επίπεδο διεθνή κείμενα διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θέτουν περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης[1] σταθμίζοντας τα δικαιώματα που απαρτίζουν το γενικότερο πλέγμα προστασίας του ανθρώπου. Και φυσικά αποτελεί θέμα αισθητικής, αλλά και προσωπικής ευαισθησίας προς τον συνάνθρωπο κατά πόσο μια «σάτιρα» και γελοιοποίηση προς ιερά, όσια, φυλή, φύλο, σεξουαλικό προσανατολισμό ταιριάζουν σε μια πολιτισμένη κοινωνία.

Το δικαίωμα αυτό της κριτικής, όμως, του δικαιώματος διαφωνίας, ακόμη και διαμαρτυρίας (με πολιτισμένο τρόπο, στα πλαίσια του διαλόγου και των θεσμών προστασίας ενός δημοκρατικού κράτους) όταν λαμβάνει χώρα προσβολή δικαιωμάτων παράνομη δεν πρέπει να αναιρεί τη βασική αρχή ότι οφείλουμε κατεξοχήν να εξασφαλίζουμε χώρο έκφρασης για όσους πρεσβεύουν τα αντίθετα από όσα πρεσβεύουμε εμείς. Σε επίπεδο αρχής κάθε φορά που ερχόμαστε αντιμέτωποι με τις απόψεις των άλλων πρέπει να επικρατεί μια pro libertate διάθεση, σύμφωνα με την οποία- αν και αντίθετη- είναι σεβαστή η άποψη, η σάτιρα, το χιούμορ του άλλου.

Με δεδομένη τη διαφορετικότητα των ανθρώπων θα είναι αδιανόητη η συμβίωση

των ανθρώπων μέσα σε μια κοινωνία που ουδείς θα μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα από τον φόβο μήπως η άποψη του είναι αντίθετη και μη σεβαστή από τους υπόλοιπους. Και επίσης θα ήταν ασφυκτική και αυταρχική μια κοινωνία που θα επέτρεπε την έκφραση και δημοσίευση μόνο όσων απόψεων έχουν την υποστήριξη της πλειοψηφίας. Όσον αφορά δε τη θρησκευτική πίστη, αυτή δεν επιβάλλεται και η δημόσια έκφραση αμφισβήτησης ή και απόρριψης της από τρίτους είναι αναφαίρετο δικαίωμα τους. Άλλωστε, ειδικά οι χριστιανοί γνωρίζουμε ότι «όστις θέλει οπίσω μου ελθείν».

Στη μουσική της δημοκρατίας δεν έχουν θέση ούτε ο ήχος από σφαίρες, ούτε και η σιωπή από φιμωμένα στόματα. Η βία των φανατικών που απολυτοποιούν τις δικές τους θέσεις (θρησκευτικές ή ιδεολογικές) ως τις μόνες ορθές και προσπαθούν να τις επιβάλουν σε όλους πρέπει να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά. Η ελευθερία του Τύπου, της έκφρασης, της πληροφόρησης είναι αγαθά που κερδήθηκαν μέσα από πάλη και αγώνες. Οφείλουμε να τα προστατέψουμε άμεσα γιατί είναι το οξυγόνο της κοινωνικής μας ύπαρξης. Δεν είμαστε όλοι «Charlie» και αυτό είναι δημοκρατικό μας δικαίωμα. Πρωτίστως όμως δημοκρατική και πολιτισμένη επιλογή είναι να σταθούμε και στο πλάι του οποιουδήποτε «Charlie», ενάντια σε όσους καπηλεύονται τη θρησκεία για να καταπιέσουν, να φιμώσουν, να σκοτώσουν.

[\[1\]](#) Για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο άρθρο 10 ορίζει: «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης, καθώς και της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών χωρίς παρέμβαση από δημόσια αρχή και ασχέτως συνόρων. Αυτό το Άρθρο δεν απαγορεύει στα Κράτη να επιβάλλουν διαδικασίες αδειοδότησης για τις επιχειρήσεις μετάδοσης εκπομπών, την τηλεόραση ή τον κινηματογράφο. 2. Η ενάσκηση αυτών των ελευθεριών, καθώς συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες, μπορεί να υπόκειται σε διατυπώσεις, όρους και περιορισμούς ή κυρώσεις εφόσον αυτές περιγράφονται στον νόμο και είναι αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία για λόγους εθνικής ασφάλειας, εδαφικής ακεραιότητας ή δημόσιας ασφάλειας, για την αποτροπή εκτροπής ή του εγκλήματος, για την προστασία της υγείας και των ηθών, για την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων, για την αποτροπή της κοινοποίησης πληροφοριών που συλλέχθηκαν με εμπιστευτικότητα, ή για την προστασία του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.». Επίσης στη χώρα μας κατά το ελληνικό Σύνταγμα στο άρθρο 14: «1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου του στοχασμούς του, τηρώντας τους νόμους του Κράτους. 2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται. 3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν από την κυκλοφορία είτε ύστερα από αυτή, απαγορεύεται. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, με παραγγελία του εισαγγελέα, μετά την κυκλοφορία: α) για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας, β) για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας, γ) για

δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους, δ) για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώς, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος. 4. Σ' όλες τις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου ο εισαγγελέας, μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από την κατάσχεση, οφείλει να υποβάλει την υπόθεση στο δικαστικό συμβούλιο, και αυτό, μέσα σε άλλες είκοσι τέσσερις ώρες, οφείλει να αποφασίσει για τη διατήρηση ή την άρση της κατάσχεσης, διαφορετικά η κατάσχεση αίρεται αυτοδικαίως. Τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης επιτρέπονται στον εκδότη της εφημερίδας ή άλλου εντύπου που κατασχέθηκε και στον εισαγγελέα. Καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. 5. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης....». Τέλος στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα υπάρχει η διάταξη περί κακόβουλης βλασφημίας στο άρθρο 198 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία τιμωρείται όποιος δημόσια και κακόβουλα βρίζει με οποιονδήποτε τρόπο το Θεό καθώς και όποιος εκδηλώνει δημόσια με βλασφημία έλλειψη σεβασμού προς τα θεία.

<http://bitly.com/1xhOrB6>